

Streszczenie pracy doktorskiej

Obowiązki instrumentalne w prawie podatkowym

Paweł Mikuła

Przedmiotem analizy w rozprawie są obowiązki instrumentalne ze szczególnym uwzględnieniem niektórych granic ich stanowienia oraz stosowania.

Celem pracy jest analiza podatkowoprawnych obowiązków instrumentalnych ze szczególnym uwzględnieniem intensywności ich występowania oraz nasilenia w prawie podatkowym. Jej celem jest również odpowiedź na pytanie, czy istnieją granice tak rozumianego formalizmu prawa podatkowego, a także zarysowanie niektórych takich granic.

Główna teza pracy jest następująca: Formalizm prawa podatkowego rozumiany jako występowanie oraz nasilenie obowiązków instrumentalnych w prawie podatkowym ma swoje granice. Granice te wyznaczone są przez funkcję, którą te obowiązki pełnią w systemie prawa podatkowego, przez konstytucyjną oraz unijną zasadę proporcjonalności oraz przez konstytucyjną zasadę równości. Granice te implikują dyrektywy skierowane do ustawodawcy oraz organów stosujących prawo.

Teza ta została potwierdzona rozważaniami zawartymi w pięciu rozdziałach.

W rozdziale pierwszym pracy dokonano wyjaśnienia pojęcia podatkowych obowiązków instrumentalnych. Służyło temu określenie funkcji podatkowych obowiązków instrumentalnych, delimitacja pojęcia tych obowiązków oraz analiza relacji tego pojęcia do niektórych innych podstawowych pojęć teoretycznych z zakresu prawa podatkowego (takich jak pojęcie podatku, przedmiotu opodatkowania oraz sankcji podatkowej). Na podstawie tej analizy skonstruowano stosowne postulaty skierowane do organów stosujących oraz stanowiących prawo – w szczególności dotyczących uwzględniania funkcji pełnionej przez obowiązki instrumentalne.

W rozdziale drugim pracy potwierdzono hipotezę, że zasada proporcjonalności (konstytucyjna oraz unijna) stanowi granicę dla ustawodawcy w stanowieniu podatkowych obowiązków instrumentalnych oraz granicę dla organów podatkowych w ich stosowaniu. Hipoteza taka została potwierdzona poprzez analizę teoretycznoprawnych ustaleń na temat zasady proporcjonalności, analizę ustaleń doktryny konstytucyjnoprawnej, analizę orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, a także analizę prawa i orzecznictwa unijnego dotyczącego stosowania zasady proporcjonalności w sprawach podatkowych.

W rozdziale trzecim pracy potwierdzona została hipoteza, że obowiązki instrumentalne w pewnych okolicznościach mogą potencjalnie naruszać konstytucyjną zasadę równości. Do potwierdzenia tej hipotezy doprowadziła teoretycznoprawna analiza zasady równości, analiza najważniejszych ustaleń doktryny konstytucyjnoprawnej w zakresie konstytucyjnej zasady równości, a także analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego odnoszącego się do różnych aspektów formalizmu w prawie w kontekście zasady równości.

W rozdziale czwartym pracy dokonano analizy wartości prawdy w prawie w kontekście podatkowych obowiązków instrumentalnych oraz potwierdzono hipotezę, że przepisy konstytuujące obowiązki instrumentalne mogą być niekonstytucyjne przez to, że prowadzą do ustaleń kontryfakcyjnych (w pewnym specyficznym rozumieniu).

W rozdziale piątym pracy, na podstawie konkluzji wynikających z czterech pierwszych rozdziałów, sformułowano szereg pytań badawczych, które posłużyły następnie do analizy przepisów

konstytuujących obowiązki instrumentalne na gruncie wybranych sześciu ustaw podatkowych. Przeprowadzona analiza przepisów doprowadziła do potwierdzenia niektórych wniosków z wcześniejszych rozważań teoretycznych oraz ich modyfikacji w niewielkim zakresie. Doprowadziła ona również do sformułowania wniosków ogólnych na temat obowiązujących przepisów dotyczących obowiązków instrumentalnych oraz posłużyła również do sformułowania uwag krytycznych pod adresem ustawodawcy co do redakcji tych przepisów oraz ich treści. Ostatecznie wreszcie potwierdziła ona i umożliwiła rozszerzenie wniosków *de lege lata* oraz *de lege ferenda* zawartych w poprzednich częściach pracy.

W zakończeniu pracy podsumowano wywody w niej zawarte oraz uwypuklono wnioski *de lege lata* w postaci dyrektyw skierowanych do organów stosujących prawo, jak również wnioski *de lege ferenda* w postaci dyrektyw skierowanych do ustawodawcy w zakresie dotyczącym podatkowych obowiązków instrumentalnych.

Istotność problematyki będącej przedmiotem badań w pracy jest bardzo wyraźna, a zatem i zasadność wyboru tematu nie budzi wątpliwości. Do przyczyn tego stanu rzeczy należy zaliczyć, obok braku jakichkolwiek monograficznych opracowań w literaturze na temat obowiązków instrumentalnych, również brak szerszej debaty oraz świadomości istotności obowiązków wynikających z prawa podatkowego innych niż obowiązek zapłaty podatku, postępująca formalizacja prawa podatkowego (zwiększenie ilości oraz „ingerencyjności” obowiązków instrumentalnych), niekorzystne skutki gospodarcze takiego zjawiska poprzez rezygnowanie przez podatników z podejmowania niektórych przedsięwzięć ze względu na obowiązki formalne, zwiększenie kosztów przedsiębiorstw ponoszonych przez postępującą formalizację prawa podatkowego, wysoki stopień ingerencji w wolności i prawa człowieka i obywatela poprzez ustanawianie obowiązków instrumentalnych, nieadekwatność (nieprzystawalność) treści obowiązków instrumentalnych do dynamiki zjawisk zachodzących w gospodarce.

Krótką wersja (1400 znaków)

Przedmiotem analizy w rozprawie są obowiązki instrumentalne ze szczególnym uwzględnieniem niektórych granic ich stanowienia oraz stosowania. Celem pracy jest analiza podatkowopravných obowiązków instrumentalnych ze szczególnym uwzględnieniem intensywności ich występowania oraz nasilenia w prawie podatkowym. Jej celem jest również odpowiedź na pytanie, czy istnieją granice tak rozumianego formalizmu prawa podatkowego, a także zarysowanie niektórych takich granic. Główna teza pracy jest następująca: Formalizm prawa podatkowego rozumiany jako występowanie oraz nasilenie obowiązków instrumentalnych w prawie podatkowym ma swoje granice. Granice te wyznaczone są przez funkcję, którą te obowiązki pełnią w systemie prawa podatkowego, przez konstytucyjną oraz unijną zasadę proporcjonalności oraz przez konstytucyjną zasadę równości. Granice te implikują dyrektywy skierowane do ustawodawcy oraz organów stosujących prawo. Teza ta została potwierdzona rozważaniami zawartymi w pięciu rozdziałach, które zawierają wyjaśnienie pojęcia podatkowych obowiązków instrumentalnych, analizę zasad proporcjonalności oraz równości jako granic stanowienia oraz stosowania tych obowiązków, a także analizę przepisów konstytuujących obowiązki instrumentalne na gruncie wybranych sześciu ustaw podatkowych.

Kulis, 31.08.2017.